

WOORD, KLANK & BEELD

CD KLASSIEK

Russische eer
Modest Moessorgski

Drie werken hielden Modest Moessorgski (1839-1889) als componist uit de anonimiteit. Allereerst is dat zijn grote opera *Boris Godoenov*, verder zijn boeiende orkestwerk *Nacht op de kale berg* (eveneens op deze cd) en ten slotte zijn beschrijving van het werk van zijn vriend en schilder Nikolaj Hartmann, *Beelden van een tentoonstelling*. Dat was een treurige aanleiding, want de fameuze 'expo' werd gehouden om de nagedachtenis van de plots overleden Hartmann hoog te houden. Het muziekwerk is een soort explosieve reactie van de gevoelens waarmee de componist in 1874 maandenlang worstelde.

Moessorgski stelt vele sterk van elkaar verschillende schilderijen voor, wat zijn compositie een enigszins rommelig karakter geeft. Om dit te vermijden, brengt een steeds weerkerende, zij het niet klakkeloos herhaalde 'promenade' door de tentoonstelling eenheid. Om meerdere redenen was dit bijzondere pianowerk een geheel nieuwe ervaring voor de toehoorders. Er werd bijvoorbeeld heel wat Russische volksmuziek in

verwerkt en in de promenade goochelt de componist met maatwisselingen, iets wat men toen nog niet kende.

Misschien nog het meest verrassend is dat de componist uiteindelijk geen echte weergave van de schilderijen beoogt, maar veeleer van de gevoelens die in hem ontstaan naar aanleiding van het aanschouwen van de schilderijen en van het zich herinneren van de vriendschap met de schilder.

Daarmee is het werk, ondanks het 'beschrijvende' karakter ervan, geen programmamuziek zoals bijvoorbeeld Smetana's *Moldau*. Het werk van Moessorgski daarentegen verlaat reeds de sfeer van het impressionisme voor die van het symbolisme. Het is dus een zeer modern werkstuk.

Naast de door Maurice Ravel georchestreerde *Beelden* voert het Russisch nationaal orkest op deze cd ook nog de *Nacht op de kale berg* uit. Het is een werk dat geen gepolijst salonstuk wil zijn, maar een verheerlijking van „al wat Russisch mag genoemd worden”. Het is ruw maar eerlijk, extreem zoals de zomerwarmte en de winterkou in dit gebied. Het latere arrangement van Rimski-Korsakov schaaft wel veel bij, wat het zeer doet verschillen van het origineel. Dat neemt niet weg dat het vandaag feitelijk de standaardversie is geworden. (JC)

Modest Mussorgsky,
Pictures at an Exhibition.
Night on the Bare Mountain.
The Soronchinsky Fair and Khovanshchina, door het Russisch nationaal orkest onder leiding van Carlo Ponti, super audio-cd, Pentatone Classics (distributie codex), PTC 5186 322, 13,90 euro.

CD KLASSIEK

Aria's
Christoph Willibald Gluck

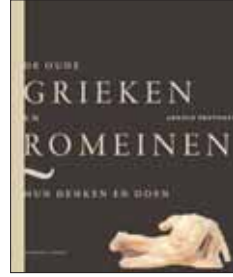
Christoph Willibald Gluck (1714-1787) is een van de vernieuwers van de klassieke opera. Bij aanvang van zijn carrière was opera weinig meer dan de aaneenschakeling van weliswaar prachtige aria's. Geleidelijk aan, en zeker vanaf Glucks rijpe meesterwerken zoals *Orfeo ed Euridice*, werd opera volwaardig gezongen toneel, met een doorlopende dramatische actie, zonder dat voortdurend alles wordt stilgelegd voor 'open doekjes'.

Voor de eigenzinnige Italiaanse zangers en zangeressen moet deze evolutie een zware opoffering zijn geweest. Maar Glucks opera's bewezen dat zijn aanpak zinvol was en na enige tijd volgde ook het publiek. Dat de componist echter ook schitterende *bel canto* kon schrijven, bewijst deze heerlijke live retrospectieve van zijn knapste opera-aria's.

De mooie stemmen dienen perfect Glucks heerlijke en tegelijk ongekunstelde muziek. Heel wat nummers komen uit vrij onbekende opera's uit het begin van 's mans carrière, maar uiteraard is er niet voorbijgegaan aan de succesaria's uit de ontroerende *Orfeo*, met als uitschieter een knappe uitvoering door mezzosopraan Anna Stephany van het beroemde *Che faro*. (JC)

Blessed Spirit,
A Gluck Retrospective, door Alish Tynan en Sophie Bevan (sopraan) en Anna Stephany (mezzo) en de Classical Opera Company onder leiding van Ian Page, live opname in Wigmore Hall, WHLIVE 0037 (distributie codex), 13 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

Grieken en Romeinen
Arnold Provoost

De klassieke oudheid blijft mensen boeien. Kijk maar hoe een bekend politicus graag Latijnse citaten rondstrooit. Arnold Provoost, emeritus docent archeologie aan de K.U.Leuven, brengt bij het Davidsfonds een schitterend geïllustreerd werk uit over de Griekse en Romeinse oudheid.

Opmerkelijk is dat het, behalve over de grote lijnen met veldheren en keizers uit die haast duizendjarige geschiedenis, ook gaat over het leven van de gewone Griek of Romein. Provoost ziet immers af van een klassieke benadering, waarin de chronologie centraal staat. De grote kunstwerken beschouwt hij daarbij als een onderdeel van een ruimere studie van de materiële resten van de cultuur. Toch komen in het boek de grote ruïnes van het Romeinse forum ruim aan bod. Veel van wat is overgebleven, is hetgeen de machthebbers en de rijkere klassen nalieten. De schitterende muurschilderingen in Pompeii, waarvan er enkele knap werden afgedrukt, behoorden toe aan rijke families.

Provoost heeft betrekkelijk weinig aandacht voor de overgang naar de vroeg-christelijke samenleving. Daarentegen besteedt hij

wel ettelijke bladzijden aan de Romeinse obsessie met seksualiteit, pornografie en prostitutie. We kunnen ons afvragen of de christelijke schroom terzake geen reactie was tegen dergelijke overspannen cultuur. (EDS)

Arnold Provoost, *De oude Grieken en Romeinen. Hun denken en doen*, Davidsfonds, Leuven, 2010, 266 blz., 59,95 euro, ISBN 978 90 5826 725 2.

BOEK SACRAMENTEN

Gebeden
voor communicanten
Sophie Piper

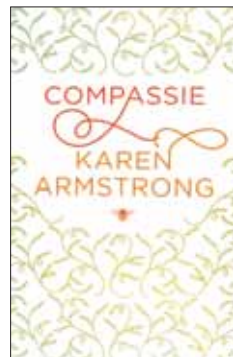
Sommige religieuze boeken zijn allereerst bedoeld als geschenkboek. De Amerikaanse schrijfster Sophie Piper heeft reeds verschillende, veelvuldig vertaalde, werkjes voor kinderen en jongeren op haar naam. Meestal uit de Bijbel geput, herschrijft ze gebedsteksten voor kinderen die hun eerste communie doen. Geen kinderachtig gedoe evenwel, maar fraai geïllustreerd en stevig onderbouwd waardoor ook de kleinsten de gebedsinhoud goed kunnen volgen.

Opmerkelijk: wat betreft het Onzevader volgt de tekst de moderne Nederlandse versie van de Katholieke Bijbelstichting. Het aantal gebeden dat rechtstreeks verwijst naar het vieren van de eucharistie is veeleer beperkt. Het is dus geen

boekje om de zondagsviering beter te volgen. (EDS)

Sophie Piper,
Mijn eerste communie. Gebeden voor het leven, Kok, Kampen, 2011, 64 blz., 9,90 euro, ISBN 978 90 4351 839 0.

BOEK SPIRITUALITEIT

Meer compassie
Karen Armstrong

De bekende Britse auteur Karen Armstrong schreef al vele boeken over wereldreligies en is een vurig pleitbezorgster van interreligieuze dialoog en ontmoeting. Enkele jaren terug won ze de zogenoemde TED-prijs in de Verenigde Staten, waarbij ze een wens mocht doen. Armstrongs wens was hulp te krijgen bij het ontwerpen, lanceren en propagieren van haar *Charter for Compassion*. Over dat begrip schreef ze nu een boek. In het Nederlands wordt het vertaald als *Compassie*, maar lijkt dat niet meer op 'medelijden'? Is 'barmhartigheid' niet beter of klinkt dat te christelijk?

Volgens Armstrong hebben de verschillende religieuze en ethische tradities gemeen dat ze allemaal een belangrijke rol toekennen aan het begrip 'compassie'. In de praktijk vinden zij elkaar in de 'gouden regel' van de naastenliefde: „Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet.” In onze geglobaliseerde wereld is iedereen onze buur geworden en de 'gouden regel' bijgevolg een dringende noodzaak.

„Compassie,” zegt de auteur, „vraagt dat wij van onze troon komen, uit het centrum van onze wereld. Compassie is een centraal thema geweest, zowel in de religieuze queeste als in de socratische traditie van filosofisch rationalisme.”

Volgens Armstrong moeten we, om het begrip te kunnen uitputten, bij de grote godsdiensten terecht. Ze snuistert en zoekt in de grote religieuze tradities om haar betoog te staven. De vraag is echter of je zomaar alle godsdiensten met elkaar mag vergelijken en wezenlijke maar scherpe karakteristieken, zoals het oorlogsideaal in de islam of de dwang van de reïncarnatie in het boeddhisme, zomaar mag verdonkeremanen. Ze ontwikkelt twaalf concrete stappen om te komen tot meer

compassie, waarvan de laatste luidt: „Heb uw vijanden lief.” Klinkt wel heel christelijk. (EDS)

Karen Armstrong,
Compassie, De Bezige Bij, Amsterdam, 2011, 237 blz., 19,90 euro, ISBN: 978 90 234 5973 6.